

**Sote-uudistus, hyvinvointialueet ja sosiaalinen työ -
Miten hyvinvointityö muuttuu: miten sosiaalihuolto
ja sosiaalinen työ paikantuu muutoksessa.**

Juha Luomala 16.3.2022

Miltä viime vuodet ovat näyttäneet sosiaalihuollon näkökulmasta

- Sosiaalihuolto vahvasti esillä hallitusohjelmassa
- Hv-alueuudistuksen eteneminen koronan varjossa
- tulevaisuuden sote-keskuksen kehittämistyö tarjonnut alueille hyviä mahdollisuuksia toiminnan kehittämiseen – vahva panostus tavoitteissa myös sosiaalihuollon kehittämisessä, ei kaikilta osin ole todentunut alueellisessa kehittämistyössä
- Myös TKKI-rakenteet uudessa pohdinnassa sote-järjestämislain myötä
- Sosiaalihuollon tutkimuksellisuuden vahvistuminen myös rahoituksen osalta ollut positiivista
- Paljon palveluja vahvistavaa lainsäädäntöä
- Suuret henkilöstöhaasteet ovat värittäneet keskustelua varsinkin aivan viime aikoina

Sote-uudistus muuttaa paljon – mutta paljon myös säilyy

Mahdollisuudet:

- Sote-integraatio ja sen tuomat mahdollisuudet – mitä aidosti tarkoittaa esim. osaamisvaatimuksissa ja kentän työssä? → osaamisen uusi punninta, tarvitaan osaamista integroituvaan työtapaan mutta usein myös entistä syvempää erityisosaamista
- laajempi kollegiaalisuus erityisesti sosiaalihuollossa, kuuluisat "leveämmät hartiat"
- Mahdollisuudet myös tiiviimpään kytkentään hv-alueella tehtävään, ja uudelleen muotoutuvaan tutkimukselliseen kehittämistyöhön

Sote-uudistus muuttaa paljon – mutta paljon myös säilyy

Haasteet ja reunaehdot monilta osin myös säilyvät:

- Resurssien niukkuus
- Henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden ongelmat entistä laajemmin niin ammattiryhmittäin kuin alueellisesti
- Substanssilainsäädäntö säilyy edelleen pääosin samana ja tietenkin myös sosiaalihuoltolain asettamiin velvoitteisiin on kyettävä vastaamaan täysipainoisesti
- Asiakkaiden haasteisiin pitää pystyä vastaamaan täydellä osaamisella hyvinvointialueiden aloittaessa

Uusia haasteitakin nousee

- uuden suhteen rakentaminen kuntien, järjestöjen ja yhteisöjen suuntaan
- Hv-alueen rooli ja "olemus" herättää myös kysymyksiä, mitä muuta kuin palvelujen tuottamista? Erityisesti sosiaalihuollon kannalta oleellinen kysymys
- Hv-alue vs. työllisyyden palvelut kunnassa? em. liittyen myös sosiaalihuollon osaajien rooli?
- Oppilashuolto
- Terveysten edistäminen, laajempi kuntien hyvinvointityö ja yhdyspinnat siihen

Miten vastauksia on lähdetty hakemaan haasteisiin

Muutamia keskeisiä STM:n ponnistuksia asioihin vastaamiseksi:

- Henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden ohjelma
- Osaamisen osalta SOTEKO-hanke (OKM/STM)
- Tulevaisuuden sote-keskushankkeet
- Sosiaalihuollon kehittämisohjelma
- TKKI-tehtävien uudelleenorgansioituminen sote-järjestämislain myötä

Henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden ohjelma

- Hallituksen budjettiriihessä syyskuussa 2021 tehtiin kirjaus, jonka mukaan hallitus käynnistää STM:n johdolla **poikkihallinnollisen ohjelman sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunnan saatavuuden turvaamiseksi sekä lyhyellä että pidemmällä aikavälillä.**
- Sosiaali- ja terveysministeriö käynnisti marraskuussa 2021 strategisen ohjelman, jonka tarkoituksena on löytää **kestäviä ratkaisuja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuuden edellyttämän osaavan työvoimatarpeen kattamiseksi** lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä alueelliset erot huomioiden.

Alustavat strategiset painopistealueet

- Tilannekuva- ja ennustetyö (tietopohja)
- Työn veto- ja pitovoimakysymykset (mm. ammatillinen liikkuvuus, työhyvinvointi, työolosuhteet, työehdot, sukupuolten tasa-arvo ja niiden johtaminen)
- Osaamisen johtaminen; koulutusjärjestelmän, TE- palveluiden, tutkimuksen ja palvelujärjestelmän yhteistoiminta
- Kv-rekrytointi ja työperäinen maahanmuutto
- Tehtävärakenteet, työnjaon muutokset ja osaamisen joustava käyttö palvelujärjestelmässä sekä pätevyysvaatimukset
- Palvelujärjestelmän edellyttämien uusien osaamistarpeiden huomioiminen koulutusjärjestelmässä
- Palveluiden ja palvelurakenteen vaikuttavuus, digitalisaatio-osaamisen käyttö

Strategiset tavoitteet

HYVINVOINTIALUEIDEN TOIMEENPANOsaaminen ja johtaminen

Saatavilla on riittävästi asianmukaisesti koulutettua henkilöstöä, jonka työnjakoa voidaan kehittää joustavasti

Sote-kohtaantopilotti

Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittäminen SOTEKO, KUNFO, toimialahankkeet

Sote-uudistuksen tavoitteet

- kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja
- turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille suomalaisille
- parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta erityisesti perustasolla
- turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti
- vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin
- hillitä kustannusten kasvua

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma

Asiakas saa palvelut yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Asiakas saa avun ajoissa.

Asiointi on sujuvaa: digipalvelut, ilta- ja viikonloppu-vastaanotot, matalan kynnyksen palvelut.

Sote-ammattilaisten työnjako toimii asiakkaan parhaaksi.

Erikoislääkärien konsultaatiot tukevat yleislääkärin työtä.

Tulevaisuuden sote-keskus -ohjelman keskeisiä sisältöjä ja liittymäpintoja

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma ja alueelliset valtionavustus-hankkeet

Hoitotakuun tiukentaminen *

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma

- Perhekeskukset ja varhainen tuki arjessa
- Matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdetyö
- Lastensuojelu

Mielenterveysstrategia

- Psykososiaalisten menetelmien saatavuuden parantaminen *

Päihdepalveluihin pääsyn parantaminen

Koronapandemian aiheuttama tuen tarve

Maksuton ehkäisy

Sosiaalihuollon kehittämisohjelma

Toimiva kuntoutus sosiaali- ja terveydenhuollossa

Ikäntyneiden palvelujen kehittäminen

- Ikäohjelma
- Koti- ja omaishoidon resurssien ja laadun vahvistaminen
- Omaishoidon kehittäminen

Sote-rakennemuutoksen alueelliset valtionavustushankkeet

Suomen kestävän kasvun ohjelma ja EU:n elpymis- ja palautumistukiväline (RRF)

Psykososiaalisten menetelmien alueellinen koordinointi

Työkykyohjelma

Asunnottomuutta vähentävien sote-palvelujen kehittäminen

Saattohoito, kivunhoito ja palliatiivinen hoito

Kotihoidon resurssien riittävyys

* kaikille hankkeille pakollinen

Miten palvelujen saatavuutta parannetaan Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeissa?

Esimerkkejä kehittämisen kohteista, joita hankkeet toteuttavat alueellisten tarpeiden mukaan.

Ehkäisevä
työ

Paljon
palvelua
tarvitsevien
asiakkaiden
tunnistaminen

Ammattilaisten
yhteistyö ja
työnjako, esim.
tiimimallit ja
konsultaatiot

Jonojen ja
kasautuneen
kysynnän
purku

Ammattilaisten
vahva
osaaminen

Työn
vaikuttavuuden
arviointi

Asiakkaan
polku

Ennen
yhteydenottoa

Yhteydenoton
käsittely

Palvelutarpeen
arviointi

Palvelu-
kokonaisuuden
suunnittelu

Palvelujen
organisointi

Palvelujen
toteutus

Palvelujen
seuranta ja
arviointi

Digitaaliset
välineet, joilla
asiakas
löytää itse
tukea

Yhteydenoton
eri muodot ja
asiakkaiden
neuvonta

Asiakas- ja
palvelu-
ohjaus

Etä-,
liikkuvat ja
sähköiset
palvelut

Sujuvat
palveluketjut

Vaikuttaviksi
todetut
työmenetelmät

Pitkäaikais-
sairauksien
seuranta

Sote-uudistus

Sosiaalihuollon kehittämisohjelma

Hallitusohjelman mukaisen sosiaalihuollon kehittämisohjelman tavoitteena on tutkimus- ja tietopohjaisen sosiaalihuollon vahvistaminen.

”Kehittämistyöhön myönnettävän valtionavustuksen keskeisenä tavoitteena on vahvistaa sosiaalihuollon osaamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteensovittamista palvelujärjestelmässä. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintakokonaisuuden tasapainoon tulee hankkeiden jatkototeutuksessa kiinnittää huomiota.”

THL tarjoaa kehittämiselle asiantuntijatukea seuraaviin tavoitteisiin:

- oikea-aikaisen sosiaalialan ammattilaisten ja monialaisen tuen saannin parantaminen,
- kansallisesti yhtenäisten vaikuttavuuden arvioinnin mittareiden ja vaikuttavien työmenetelmien käyttöönotto sekä
- rakenteellisen sosiaalityön vahvistaminen.

Kehittämishojelman (tieto- ja tutkimusperustainen sosiaalihoolto) temaattisia sisältöjä

Laatu ja vaikuttavuus:

- TKIO -rakenne, tiedon tuottaminen ja saatavuus, tutkimus
- osaava ja riittävä henkilöstö, koulutusrakenne
- vaikuttavuus
- Integraatio / yhteensovittaminen
- rakenteellinen sosiaalityö

Saatavuus, oikea-aikaisuus, jatkuvuus:

- peruspalvelut eri ikäryhmissä ja elämäntilanteissa
- digitalisaatio / työmenetelmät ja -välineet, palveluprosessit
- toiminta- ja työkyvyn tukeminen
- erityinen tuki ja paljon palvelua tarvitsevat

Varhainen ja ennakoiva työ:

- kuntien sosiaali- ja terveystoiminta / kuntapolitiikat / HYTE
- matalan kynnyksen palvelurakenne ja toimintakäytännöt
- yhteisö- ja kansalaisyhteiskunta

Monialaisuus ja yhteentoimivuus:

- toiminnallinen integraatio / yhteensovittaminen
- monialaiset yhteistyörakenteet

RRF pilari 4 / Investointi 3.

- vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannus-vaikuttavuutta tukevaa tietopohjaa ja vaikuttavuusperustaista ohjausta
- perusresurssien riittävyys / hankkeistus / palveluverkko

HO : Laaditaan sosiaalihoollon kehittämishojelma ja tuodaan sosiaalihoollon palveluita vahvemmin osaksi tulevaisuuden sote-keskusta.

- **Vahvistetaan sosiaalihoollon kokonaisuuden systemaattista kehittämistä**
- **Tarkennetaan hallitusohjelman mukaisen sosiaalihoollon kehittämishojelman sisältöjä**

I. Kansallisen sosiaalihoollon kehittämishojelman strateginen ohjaus ja koonta.

II. Tuetaan sosiaalihoollon rakenteiden vakiintumista hyvinvointi- ja yhteistyöalueiden valmistelussa.

III. Vahvistetaan sosiaalihoollon / sosiaalityön TKKI rakenteita ja tietoperustaista sosiaalihoollon käytäntöä.

Sosiaalihoollon kehittämishojelma ja lainsäädäntötyö.

TKKI uudessa sote- rakenteessa

Järjestämislaki sisältää kattavan yleissääntelyn siitä, että sote- palvelujärjestelmän TKKI-tehtävät kuuluvat hyvinvointialueen vastuulle. Tehtävien sisältö ja rahoitus vastaa nykyistä.

Hyvinvointialueilla on velvollisuus YTA-aluetasolla sopia työnjaosta, yhteistyöstä ja yo-sairaala ylläpitävän hyvinvointialueen koordinaatio- ja ohjausroolista näissä tehtävissä.

Sovittavista asioista voidaan antaa tarkempia säännöksiä asetuksella.

Tehtävälalle asetetaan valtakunnalliset tavoitteet, joiden toteutuminen on osa hyvinvointialueiden strategista ohjausta ja neuvotteluja.

Uudistus sisältää entistä paremmat edellytykset mahdolliselle jatkokehitykselle, jota on tehtävä hallittuna kokonaisuutena.

TKKI tehtävät hyvinvointialueelle

Sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta hyvinvointialueella (32 §)

Hyvinvointialue vastaa alueellaan tehtävälänsä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden.

Lisäksi hyvinvointialue *koordinoi ja ohjaa* palvelutuotannossa tapahtuvaa integroitua kehittämistyötä sekä *tukee* kuntia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvässä kehittämistyössä.

Hyvinvointialue osallistuu kansalliseen ja alueelliseen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen ja *toimii yhteistyössä* kuntien sekä koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoimintaa harjoittavien organisaatioiden kanssa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon *osaamis- ja työvoimatarpeen arviointia ja ammatillisen osaamisen kehittämistä on tehtävä yhteistyössä* yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja toisen asteen ammatillisten oppilaitosten kanssa sekä muiden koulutusviranomaisten, työhallinnon ja maakuntien liittojen kanssa.

Lopuksi

- Monista uhista huolimatta sote-uudistus jäsentää sosiaalihuollon kenttää monella myönteisellä tavalla - laajempi järjestäjätaho aivan erityisesti tarpeen sosiaalihuollossa
- Tehdyt lainsäädäntömuutokset vahvistavat sosiaalihuollon tutkimusperusteisuutta ja osaamista
- Sosiaalihuollon osaamista tukevat ja mm. vaikuttavuuteen liittyvää tietoa välittävät rakenteet tärkeässä roolissa (niiden rakentuminen/säilyminen tärkeä osa tulevaisuuden TKKI-rakennetta)
- Osaava henkilöstö ja henkilöstön saatavuus kriittinen kohta toimivassa sosiaalihuollossa
- Sosiaalihuollon rooli on ollut paikoin ohut, kuitenkin vastaa liki puolesta kustannuksista ja henkilöstöstä – roolia pidettävä aktiivisesti esillä, myös työn merkityksellisyyttä, että ala edelleen säilyy vetovoimaisena